

В НАЧАЛОТО ...

Първото училище в Сливница е открито в средата на втората половина на XIX век. Началото е сложено през 1879 г. - непосредствено след Освобождението на България през 1878 година от османско робство, а малкото сведения от това време, стигнали до нас, свидетелстват, че както строителството на училищните сгради, така и издръжката на училището, са били народно дело.

Има обаче данни, които сочат, че училище е имало много по-рано. В двора на черквата още личат основите на стара сграда, за чието съществуване си спомня старият иконописец Илия Педзев, който през 1920 г. изографисал сливнишката черква. Дошъл в Сливница през 1970 година, вече на 84 години, за да види какво е направил с четката и ръката си преди половин век, той разказва, че преди да започне работа навремето, помолил храмът първо да бъде покрит. За целта били използвани материалите от някаква стара турска постройка, съвсем наблизо. Според разказите на някогашни сливничани дървената постройка в двора на черквата е носила наименованията Конака, Школото, Старата община. Очевидно още преди в освобождения през 1878 от турците конак да се настани Общинската служба, в сградата вече са се водели учебни занятия, поради което хората са я наричали още Школото. Вземайки предвид свидетелствата и на други съвременници на тогавашните събития, както и [официалния документ](#), издаден от Националния музей на образованието в гр. Габрово, може да се направи изводът, че първото училище в Сливница възниква около 1869 год., а при тържествата за празника на светите братя Кирил и Методий на 11 май 1879 г., когато черквата е завършена, осветена и кръстена "Св. св. Кирил и Методий", тогавашният тридесет и осем годишен свещеник Младен Ранчов от село Брустник, Годечко, съобщава на населението, че започва набирането на средства за строеж на нова, самостоятелна училищна сграда. Все още не е открит конкретен документ, свързан с тези събития, но всички косвени сведения засега сочат като най-вероятно на 11 май през 1880 г. да се е състояло откриването на новата сграда, с което да е била официално обявена редовната учебна дейност в Сливница. Окончателно строежът на училищната сграда, в която сега е настанено началното училище, е завършен през 1888 г.

С развитието на обществено-икономическите отношения в годините след Освобождението непрекъснато расте нуждата от подобряване на материалната училищна база и от развитие на по-горни степени на обучение. Тогава селските чорбаджии Пуне Колев и Васил Гоцев, сякаш обявили си съревнование, се надпреварват да даряват място за втора училищна сграда. За издръжката на училището и за строителство на прогимназия трудлюбивият и родолюбив сливничанин Дядо Пуне в съдружие с Васил Гоцев подарява 60 декара земя - в местността "Валози". Сградата е построена там, където сега е паметникът му, издигнат от неговата дъщеря - в южната част на училищния двор на сегашната ПГ по транспорт "Никола Йонков Вапцаров". Откриването ѝ е през 1912 година. Главен учител-директор по това време е Харалампи Петров. Паралелките били от общо около 130 ученици - по две в V и VI клас, а в VII клас - една.

През двадесетте години на миналия век населението на Сливница се увеличава значително, което налага разширение на сградата до черквата и през 1922 г., когато главен учител е Р. Томова, е надстроен още един етаж. Инициатори на това начинание са кметът Тодор Йончин и съпартиецът му земеделец Величко Колев. На 27 януари 1924 г., когато главен учител-директор вече е Кр. Петров, било отпразнувано освещаването на новата двуетажна сграда. На тържеството присъстват софийският митрополит Партений и лично царят, който кръщава обновеното начално училище

"Цар Борис III".

Сотир Станков Божков разказва за онзи ден: "Спомням си, че валеше сняг. Нас ни заведоха да посрещнем гостите на шосето. Чакахме, чакахме и поради това, че измръзнахме, учителите ни въведоха в кръчмата на Гоче Лозанов, където се постопахме. Оттам ни върнаха обратно в училището и ни наредиха по стълбището за втория етаж, където минаха цар Борис III и придружаващата го свита."

През 1925 г. е открито още едно учебно заведение - [Допълнително земеделско стопанско училище](#), през 1928 г. се открива [четвърто училище](#) с една паралелка за I клас в махала "Гарата", а през 1930 г. - [пето](#) в махала "Войнишка" също се открива паралелка за I и II клас.

Към 31 декември 1934 г. населението на селото наброява 3639 жители, разделени в 692 домакинства, обитаващи 704 къщи.

През учебната 1937/38 г., по времето на директора Йорданов, Сливница открива пълен курс на обучение и през 1943 г. шестнадесет ученици от първия випуск на сливнишката гимназия получават зрелостно свидетелство.

На 18 ноември 1946 година за директор е назначен Стоил Алексиев.

На следващата година четири момичета от гимназията взимат участие в бригадирското движение, включвайки се в строежа на пътя Пещера - Доспат в Родопите, където са удостоени и с ордени, свидетелства Галина Ранкова, завършила гимназията през 1949 г. и лично участвала в събитието тогава.

През 1949 г. в близост до построеното през 1912 г. училище е завършен започнатият в началото на 30-те години строеж на още една сграда, където се отделя гимназиалният курс. Новото училище приема името на големия български поет Христо Смирненски.

Между 1954 и 1958 г. директорския пост заема Костадин Панчев. От 1958 до 1962 г. директори последователно са Ризов и Зидаров, а от 1962 до 1967 г. - Цветан Михайлов. Учебни стаи отново не достигат; част от учениците учат в малка сграда, намирала се непосредствено до началното училище, наричана ["Симчевото"](#).

През 1968/69, когато директор на горния курс става историкът Боян Митов, VIII клас преминава от гимназията към прогимназията в Сливница. На 13 януари 1969 г. 16-те класа на началния и прогимназиалния курс са настанени в новопостроена триетажна сграда с 15 класни стаи, кабинети по физика, химия, биология и музика, две учебни работилници, машинна зала, физкултурен салон, спортен комплекс. Любопитен факт е запазеният спомен у учители и ученици от тогава, че в началото всички са се събували

при влизането си в новата сграда и са обували чехли... Две години по-късно там се премества и гимназията, а бившата ѝ сграда се предоставя на създадената скоро след това в гр. Сливница професионална гимназия по транспорт "Н. Й. Вапцаров", която по-късно ползва за известно време и сградата на началното училище като общежитие.

През периода 1970-1972 г. директор на ПГ "Хр. Смирненски" е Л. Асенов. През 1972 г. за директор е назначена Вера Павлова и изпълнява тази длъжност до 1975 г., когато се извършва обединение на училищата. Новото единно средно политехническо училище

е кръстено "Димитър Благоев"; на 1 юли 1975 г. училищното ръководство се поверява на Асен Рангелов (благодарение на когото са и били събрани голяма част от материалите, използвани при изработването на този сайт). Създават се четири групи занимални. Броят на паралелките в начален курс нараства на 14, в среден курс - на 15. Открива се детска градина с 3 паралелки и така общият брой на учениците и на децата от детската градина достига 1059 души.

На 12 април 1977 г., пет години след преместването на поликлиниката в Сливница в нова сграда, в старата е открит [пионерски дом "Братя Станиславови"](#), функционира дълги години като център за кръжочна дейност, закрит през 1999 г.

С течение на годините в селата от района постепенно престават да съществуват почти всички там училища. През 80-те към ЕСПУ "Д. Благоев" са присъединени [ОУ "Н. Й. Вапцаров"](#) в с. Гълъбовци, [НУ "Хр. Ботев"](#) в с. Гургулят, НУ "Стоян Омарчевски" в махала "Войнишка", но впоследствие те също биват закрити.

През 1979 г. се чества 110 годишнина и са вложени огромни средства за ремонти, изграждане на футболни игрища, дворът е асфалтиран.

Асен Рангелов става директор на средното политехническо училище по автотранспорт "Н. Й. Вапцаров", след като на 28 февруари 1985 г. за директор на ЕСПУ "Д. Благоев" е избрана Недка Николова.

През месец ноември същата година длъжността е поверена на Гена Дешева.

През 1992 г. училището връща първоначалното си име - "Св. св. Кирил и Методий" - по времето, когато директор е Ангел Йорданов, изпълнявал тази длъжност от 1991 г. до 1994 г.

След 1994 г. директор е Маргарита Божкова. През 2007 година тя е избрана за председател на Общинския съвет на гр. Сливница и директор става Соня Захариева.

ПЪРВОТО УЧИЛИЩЕ

"Ако училищният двор сега е пълен с орляк деца, огласящ го с глъч и виковете, то преди повече от един век те са били само 12-15. А първата сграда на училището е била къщата на Емин ага. Намирала се е на около 20 метра от черквата, на юг към реката. Сградата е била едноетажна, с веранда, подпряна на два дирека, с четири-пет каменни стъпала, водещи към верандата. До стъпалата е имало голям дялан камък, от който Емин се е качвал на своя кон. Дворът бил ограден с каменна ограда, през чиято дървената порта при освещаването на черквата, станало на 11 май 1879 година, е изведена групата на първите ученици, водени от един калугер и калугерка. Знае се, че имотът на Емин ага е граничел със земите на друг турчин - Шабан ага (чието име до

днес носи полето между Сливница и Алдомировци, наречено Шабаново поле). Непосредствено преди избухването на Руско-турската война Емин ага разпродаде земите си и забягнал в Турция, а чифлика му закупили двама преселници от Крушево, Македония, на име Георги и Михалко. От тях Дядо Пуне купил около 4 декара земя, която подарил за строежа на първото училище, от името на дъщеря си Милица. По онова време учител бил дядо Илия Кацарев (същият си е водил дневник който от къде се е заселвал в Сливница). На тържеството на 11 май 1879 г. дошли много хора и от съседните села. Присъствал представителят на руското командване - един офицер, който поднесъл като подарък [фототабло](#) с портретите на двадесет и четири руски генерали, участвали в освобождението на България. В средата на това табло бил руският император Александър II.

Майката на Райчо Кенков - бивш учител, присъствала също на тържеството заедно с други моми от село Раяновци, му разказвала следното:

"Ние се вгледахме в тези ученици. А те си бяха бая ми ти момчурляци! И аз тогава харесах баща ти... Бяха облечени с нови балени дрехи от изтъкано домашно бало, с вирнати калпаци, с пискюл на върха и наболи мустаци."

След откриването на прогимназията през 1912 сливнишката общественост продължи да се грижи за развитието на учебното дело.

Училищните настоятели много често посещаваха училището и, поканени от някого от учителите или по свое собствено усмотрение, влизаха в клас - било по време на преподаване или изпитване по някой от предметите. И аз си спомням си един от тях, Алекси Георгиев, който идваше при нас най-малко три пъти в годината, празнично облечен. Обичаше да ни разказва за подвизите на българските войници, с наредените на гърдите си медали и ордени.

Вкъщи обаче децата не се подготвяха от родителите - поради тяхната слабограмотност и заетостта им в домашните и полски работи от ранна утрин до късна вечер. Често се явявахме и без домашно по причина на игра или незнание. Учителите тогава поемаха по един клас, като преподаваха по всичко - от правопис до смятане. Вече в прогимназията, учителите преподаваха по специалностите си. Пишехме на каменни плочи с калем; тетрадките, моливът и гумата бяха лукс. И през ум тогава не ни е минавало за днешната химикалка - всекидневен спътник на нашия работен ден сега."

СОТИР СТАНКОВ, инструктор към бившия Окръжен комитет на БКПМ

ПРОСВЕТНОТО ДЕЛО В СЛИВНИЦА НЯКОГА

"Спомням си, че през Първата световна война в нашето село Сливница дойдоха френски войски, съставени от мароканци, сенегалци, алжирци, араби и други от колониите на Франция. Окупацията продължи около една година. След това войските се изтеглиха. Подписа се позорен мирен договор.

В България бе съставено земеделско правителство. Страната трябваше да излезе от

блатото, в което бе затънала. Започнаха преобразувания под водачеството на Стамболийски. Едно от тях беше и просветната реформа - отваряха се нови училища, старите се възобновяваха. В Сливница вече имаше построена прогимназия, която отново отвори вратите си след войната. Стекоха се много ученици от околните села в района на Сливница. Започна привличането на учители - предимно от средата на селяните земеделци. Един от тях бях и аз. Вълнуващо е човек да си спомни как започна обучението. Повечето от децата бяха от селата, някои по-големи, но с неудържимо желание да се учат. Тогава за първи път в училищата се приемаха масово децата на

селяните и работниците. Понеже нямаша условия къщи, разчиташе се само на това, което научаваха в училище.

Незабравими ще останат тези часове, в които децата на народа с радост очакваха своите учители, за да се подготвят за учебните занимания. Затова, когато имах дежурство, отивах два часа по-рано. Заварвах децата скупчени в двора и вътре в стаите. Минавах по всички групи, преговаряхме по всички дисциплини, подготвяхме домашните упражнения. Често заварвах разпалени

политически разговори между по-големите. Това, разбира се, бяха синове и дъщери на селяни и работници. Те се вълнуваха от новите идеи, от бъдещето, говореха за мечтите на своите бащи, спореха. Самият аз бях още съвсем млад, деветнадесет-двадесетгодишен. Познавах техните бащи и дядовци - все отрудени хора. Те именно изразяваха дълбока почит към народното училище. Та нали то за първи път призова техните деца! Това бе и едно постигане на мечтите, една победа в борбата за равноправие. Колко много съм се вълнувал, какво неудобство съм изпитвал, когато цедемдесет-осемдесетгодишни старци идваха да погледат как се учат децата им, сваляха шапки на младите учители, интересуваха се "как върви школото, ще стане ли писмен моят внук, ще вземе ли свидетелство".

Особено интересен беше един от тези оживени дни. Бях дежурен, в училището беше пристигнал инспектор от София, но никой не го познаваше. Картината на двора беше все същата - групи и усилените занимания. Обходил инспекторът навсякъде, не чул звънец и накрая решил да попита. Приблужи се до мен и каза:

- Младежо, Вие ли сте учителят?

- Да - отговорих, без да го позная.

След като се представи, инспекторът попита:

- Кога бие звънецът? И защо не влизате вътре?

- Тук учението е започнало още преди два часа. Така е всеки ден. Първо учим на двора, а след това и вътре. Много са учениците, а къщи нямат условия за подготовка - отговорих спокойно.

- А дисциплината? Къде остава тя? - малко смутено повиши тон.

- Както виждате, един учител ръководи 150 деца при пълна тишина и ред. Каква по-добра дисциплина може да иска?

Инспекторът се усмихна, най-после разбрал обстановката, която не можеше да бъде друга. Вече доволен, той престоя няколко дни. И не само ни ревизира, но и ни подпомогна в бъдещата работа. А тя не беше лека. Ненапрасно училището по това време се наричаше трудово-възпитателно. То беше ковачница на нови идеи на демокрация, средище на възпитание в труд. Учителите сами даваха пример. Учители и

ученици иззидаха и каменната ограда на двора, оформихме алеите, посяхме цветя и засадохме дръвчета.

Такова беше първото масово обучение в прогимназията на Сливница."

РАЙЧО ДИМИТРОВ, бивш учител

"ИМА БЛАГОДАРНОСТ"

През 1947 година постъпих в гимназията на град Сливница като учителка по химия. Още през първия ден, когато започнах заниманията, аз бях очарована от вниманието, дисциплината и интереса на учениците към предмета. Мнозина от тях по-късно завършиха медицина, химия, агрономство, право и др. Когато и където и да ме срещнат, винаги са много внимателни и отзивчиви към мен. Спомням си една ученичка от Драгоман, на която бях класна. Напуска училището поради няколко двойки, но скрива от родителите си. Аз обаче съобщих на майка ѝ, която остана много изненадана и разтревожена. Обещах ѝ, че ще върна момичето в училище и изпълних обещанието си. Дъщеря ѝ завърши годината с добър успех и след това продължи образованието си. Сега е на работа в Ленинград. Обажда се често. Благодарна ми е, че я върнах в училище.

Няколко години по-късно отидох до бюрото на Балкантурист в центъра на София, за да си взема билет за чужбина. Бях последна на опашката, когато изведнъж се чу гласът на момичето, което продаваше билети: "Моля ви, отдръпнете се всички, за да дам билет на моята бивша учителка от гимназията!" Не осъзнавах, че става дума именно за мен! Просълзах се. Случаят направи голямо впечатление на присъстващите, които също бяха трогнати от постъпката на девойката."

"НАКАЖЕТЕ МЕН"

Веднъж в Сливница артисти от София представяха интересна пиеса. Няколко ученички от моя клас бяха отишли. След театъра имало забава. Въпреки че бе забранено на ученици да присъстват на забавата, те останали. На следващия учителски съвет директорът и преподавателите решиха да бъдат наказани с изключване. Бях изненадана от това, което чух, но като класна ръководителка защитих момичетата. Казах, че те са ходили при директора да искат разрешение, но го нямало и аз съм им разрешила. Завърших с думите: "Накажете мен, аз съм виновна!". Като разбраха, че им прощават, ученичките бяха трогнати. Прегръщаха ме и повтаряха: "Другарко, това само Вие можете да го направите!". Та как да не го направя, като живеях с грижите и радостите на класа.

ПЪРВОТО ПРАЗНУВАНЕ НА ОСМИ МАРТ В СЛИВНИЦА

"Въпреки че минаха толкова години, откакто се пенсионирах, продължавам да живея със спомените. Питам се, има ли нещо по-благородно от това да възпитавах млади хора. Не, решително не! И пак се връщам в спомените си години назад, към най-хубавото време от моя живот.

За първи път в Сливница след 9 септември 1944 година аз и сестра ми, която беше също учителка, организирахме празнуване на 8-ми март - международния ден на жената. Подготвихме забави, като канехме всички майки да присъстват. Всеки ученик поднасяше подарък на майка си. В следващите години стана традиция в нашия град децата по този начин да изразяват уважението, любовта и почитта към тези, които са им дали живот."

АНАСТАСИЯ ИЛИЕВА, бивша учителка по химия

ЕДНА НЕЗАБРАВИМА СРЕЦА

"Искам да разкажа за един от най-вълнуващите моменти от моя ученически живот: Провеждаше се тържеството по случай завършването на учебната година. Беше 1949 или 1950 година, не си спомням точно. Салонът беше пълен с ученици, родители и

гости. Директорът на прогимназията тогава, Петър Трънков, четеше доклада. Всички слушахме с внимание. В залата цареше тишина. Абитуриентите бяха в групи до прозореца, развълнувани.

Внезапно вратата се отвори и в салона влязоха две жени: едната, по-младата, водеше под ръка възрастна жена, облечена в черно. Безшумно затвориха вратата и на пръсти се отправиха към първите редове. Насядалите там с уважение им сториха място.

Директорът прекъсна доклада и с вълнение ни каза:

- Радостен съм да ви съобщя, че между нас се намират майката и сестрата на нашия любим патрон Христо Смирненски.

До края на тържеството не можех да се съсредоточа нито в доклада, нито в приветствието, което Петър Трънков отправи към абитуриентите, нито в раздаването на наградите на отличните ученици. Отвреме-навреме поглеждах към голямия портрет на патрона, мислех за краткия му живот и най-много за старицата, седнала на първата редица, достойна за уважение жена. Изпитвах желание да падна пред нея на колене, да целуна костеливата ѝ ръка, да ѝ благодаря, защото е възпитала такъв син.

Струва ми се, че и сега още чувам декламацията на д-р Илиева (тогавашната къдрокоса Дечка) по случай патронния ни празник: "Ах, летете ескадрони..." Тя, разперила ръце сякаш за полет към бъдещето, вдъхваше вяра и сила и на нас. Не зная

дали е записан този случай в летописната книга на гимназията, но аз няма да го забравя никога."

ВАСИЛКА ПЕЙЧЕВА, завършила гимназията през 1952 година

УЧЕНИЧЕСКИЯТ СТОЛ

"Доколкото си спомням, през 1946/47 година решихме ние, учениците, да си направим стол в нашето училище, с което сложихме началото на ученически стол в гимназията.

Г-н Литовски оглави ръководството на стола като представител на учителите, а за закупчик, с право на пътни и обяд при пътуванията ми до София, определиха мен. Домакин стана брат ми Вергил Николов Алексов, а негов помощник - Стоимен Евлогиев Стоименов от с. Безден.

За помещение решихме да използваме мазето на новата гимназия, което беше в недобро състояние, ползвано от военните за обор. Почистихме го, внесохме една стара печка, която взехме от земеделското училище, и наехме една жена от Сливница за готвачка.

Ръководството на стола определи месечно на човек продукти: 1 л олио, 1 кг брашно, 5 кг картофи и 1 кг фасул или пари за учители и ученици - 1000 лв.

Направихме връзка с комисарството в София на ул. "Позитано" 13, където ни отпуснаха продукти за по един обяд по списък.

Бяхме много радостни и доволни, че имаме топла и вкусна храна, тъй като приходящите ученици от околните села и от София иначе си носехме торби с храна, която едва стигаше за четири-пет дни. За събота не оставаше понякога и залък хляб или каквато и да било храна. А сега, със стола, беше вече друго!"

АЛЕКСАНДЪР НИКОЛОВ АЛЕКСИЕВ, роден в с. Петърч, завършил 1948 година

Текст: Александър Апостолов